

Vélemény

Bayer Zsolt

A lényegről (2.)

„Egy új korszak nem akkor kezdődik, amikor egy nagy háború kitör vagy megszűnik, erős politikai átalakulás indul meg, döntő területi változás jön létre, hanem amikor az emberi fajtának új változata lép színre.”

(Egon Friedell: Az újkori kultúra története)

Nincsen újság, nincsen tévé, nincsen rádió – tegyük fel, erre ébredünk egy reggel. Isteneim, mennyire kétségbe esnénk... És vajon mennyi időbe telne, ameddig hozzászoknánk újra saját gondolatainkhoz? Ahhoz, hogy újra felfedezendő, birtokba veendő a világ. És szebb is. A csendő, a magunkba fordulás, a másokra figyelés hirtelen megszépíti...

Fontossá lenne megint a szó. A diskurálás a jó öreg fűszerrel.

– Mi híre van, Károly bátyám?

– Nem tudok semmi újat, reggel hozza a híreket a jurátus a parlamentből...

És a jurátus hozná, tényleg. És közlendőnk is támadna, rengeteg. Egy ideig úgy éreznénk, butábbak lettünk, aztán rádöbbenünk, mennyivel okosabbak. Ki lenne iktatva saját magunk és a bennünket körülvevő mindeniség közül a zsarnokunkká vált, minden egyes nap halálos bűnökkel elkövető média.

Okos ember, aki megtartoztatja magát ettől a poliptól. Nem veszi el józan ítélőképességét, marad ideje önmagára, szeretteire, fontos dolgaira – no meg a szemlélődésre. Tényleg: eltűnne az üzletekből a mostani árak legalább fele, eltűnne mint teljesen felesleges ostobaság, ha nem tartaná fenn az igényt ez a szörny. A szent és sérthetetlen, nagyszerű szabad sajtó mára egy kizárólag önmaga és pénzelői érdekeit szem előtt tartó, minden értéket és mértéket elveszített molochká vált. No meg remek üzletté természetesen, pénzé, így veszett ki belőle a szellem... És hörög és csapkod, ha valaki nemhogy létezését, de fontosságát és immár kizárólagossá vált hatalmát meri kétségbe vonni...

„(...) titáni rohamot intéz mármint a pénz is a szellem hatalma ellen” – mondja Spengler, s bizony ebben a harcban leghűségesebb társa a sajtó...

Rossz a világ lelkiismerete. Minden oka megvan erre a világnak. A fejlődés maga ma már az értelmetlenség. „Az első jármű, amelyet belső égésű motor hajtott, nagyjából azt a sebességet érte el, mint egy jobb fajta ló. A gőzmozdony kicsit gyorsabb volt. Ma arról olvassunk, hogy sikerült olyan járművet kreálni, amely meghaladja a hangsebességet. (Minek? Nem tudni. Jegyezzük meg, hogy a

számítások szerint az autós csúcsforgalom alatt Londonban ugyanannyi az átlagsebesség, mint Viktória királynő idején, amikor csak lovas kocsik és hirtők közlekedtek.” (1.)

Aztán itt van az információáramlás. Megint a média, s az új bálvány, az internet – ezek együtt sikeresen változtatták a megismerés és felfedezés örö-

vesztettük, hogy a technikai haladás azzal a szédítő gyorsasággal megajándékozott bennünket, amellyel ma dicsekedhetünk. A felvilágosodás végzett velem, egyúttal kihúzva a talajt morális biztonságérzetünk alól, majd hamarosan a megismerés biztonsága alól is. A szkeptikus értelem az előbbi is, az utóbbit is megingatta.” (2.)

mét kétségbeesett, sehová nem vezető hajszává. Olyan gyorsan kell megtudnom mindent, hogy már nincs semmi értelme – s az a minden, az is maga a feleslegesség... „Nos, pontosan a gyorsaság, vélhetnők, számolta fel a mitologikus teret, a tartalmas struktúrákba foglalt szakrális teret. Márpedig ha ez a tér nem létezik, ahogy Mircea Eliade mester elmagyarázta nekünk, a világmindenség nem képes feltárni az ember előtt a maga rejtett értelmét. (...) Az emberiség az élet alapvető törvényeit, normáit a mitologikus térnek köszönhet: azok az ő számára mintegy magába a lét alkotmányába voltak beleírva, s nem az emberek alkottak önkényesen szabályokat maguknak. Ezt a természeti jogba vetett hitünket is elvesztettük (vagy megsemmisítették). Egyébként már jóval azelőtt el-

És mi maradt helyette? Naponta ismétlődő pogány áldozataink az életünk fölé nőtt „szabad” sajtó gerjesztette látszatvilág és az idiotizmusba kergető reklámok által emelt bálványok oltárán.

Maradék rítusunk: egy leghátulra is beéró fogkefe meg egy mindent felszívó tampon megszerzése és birtoklása...

Új papjaink az újságírók és a reklámszakemberek... (Ezt Csermely Péter barátom fogja megírni. Megígérte...)

Sivár kis harcot vívunk önmagunkkal a világvárosok csataterein.

Ó, a világváros! „A világváros kökolosszusa áll minden nagy kultúra életfolyamatának a végén. A lelkiileg a vidék által megformálódott kultúremlék saját teremtménye, a város elő-

szőr birtokába veszi, aztán birtokolja, majd a maga teremtményévé, végrehajtó szervévé és végül áldozatává teszi. Ez a köből álló massa az abszolút város. Képe, ahogy félelmetes szépségével az emberi szem fényvilágában megjelenik, a végérvényessé „vált”-nak egész fennkölt halálszimbolikáját magában foglalja. A gótikus épületek átítatott köve az évezredek stílustörténelem során végül ennek a démoni kősvatagnak a lélek nélküli materiájává süllyedt.

Ezek az utolsó városok teljes mértékben szellemek. Házaik (szemben az ion vagy a barokk városok házaival) már nem az ősi parasztházak leszármazottai, amelyekből egykoron maga a kultúra is kiindult. Már egyáltalán nem is házak, amelyeken Vestának vagy Janusnak, a penátoknak vagy a lároknak bármilyen helye is maradt volna, hanem pusztá szálláshelyek, amelyeket nem a vér, hanem a cél, nem az érzület, hanem a gazdasági vállalkozószellem teremtett. Amíg a vallási értelemben vett tűzhely a család igazi és jelentőségtes központja, addig a tájhoz való végső kapcsolódási szál még nem szakadt el. Csak amikor már ez is elvész, és bérlők és ágyrajárók tömege kezd ebben a háztengerben szállásról szállásra kóborolni (ahogy az előidők vadászai és pásztoraik), akkor alakul ki teljesen az intellektuális nomádság. Ez a város egy sajátos világ – maga a világ. Csak mint egésznek van emberilakóhely-jelentése. Maguk a házak csupán atomok, amelyeket ez az egész tart össze.” (3.)

Most éppen világvárost építünk.

Mindannyiunk nagyobb öröme...

Rossz a világ lelkiismerete, bizony.

Legutóbb a második világháború után romlott el. S ennek a megromlott lelkiismeretnek mi vagyunk a szenvedő alanyai, mi, Kelet-Közép-Európa jobb sorsra (is) érdemes lakói.

A második világháború vége óta a Nyugatnak meg kell magyaráznia, hogy Hitler és Sztálin közül ugyan miért Sztálint választotta. Meg kell magyaráznia, és be kell bizonyítania, hogy a döntés helyes volt. Meg kell nyugtatnia a saját lelkiismeretét, amiért nem hallgatott Patton tábornokra, aki sürgette Közép-Európa szöveteitől való megmentését.

Ezért assák elő Dél-Amerika dzsungeléből az összes náci bűnöst (nagyon helyesen), és ezért futkos szabadlábán minden

kommunista diktátor és gyilkos (nagyon helytelenül). Ezért tartóztatják le Pinochet tábornokot (nagyon helyesen), és ezért köszöntik világsztárként a rohadék Fidel Castrót (nagyon helytelenül). Ezért a kettős morál és a sajtó által (is) fenntartott látszatvilág, amely szerint a zsidó szenvedés az egyetlen igazi, méltányolandó és megfellebbezhetetlen szenvedés, amelyért immár ötödik évtizede szüntelenül vezekelnünk kell.

Én már nem tudok bocsánatot kérni a zsidóságtól.

Nekem már nincsen miért...

A globalizáció és a multikulturalizmus kultusza – a pénz kultusza. A multinacionális tőke és a multinacionális médiabirodalom vállatve tartja fenn ezt a kultuszt, sulykolja mint a modernitás, az új idők, a nagyszerű és megállíthatatlan fejlődés velejáróját, teszi mindezt a haszonért – harminc ezüstpénzért adva el a nemzeti értéket.

Ehhez nagyon fontos a látszatvilág fenntartása a kulturális életben.

Így és ezért válnak bírálhatatlan erkölcsi és művészi nagyságokká egyesek, egy bizonyos szellemi kör reprezentánsai, míg mások nevetséges és tehetségtelen szerencsétlenné válnak (lásd Schmid Mária!).

Nem az a baj, hogy mondjuk Konrád György és Eörsi István a szellemi barikád másik oldalán harcolnak, s nyilván sokunknak van róluk erkölcsi ítéletünk is. Az igazi baj az, hogy rossz írók. Mégis eljutnak mindenhol, mint Magyarország szellemi és művészi életének legkiválóbbjai, mert a sajtó így akarja. De ez csak egyetlen kiragadott példa, a szellemi és művészi élet minden területéről hozhatnánk ilyeneket. A drága, aranyos és csodálatos Szerb Antal írja a Magyar irodalom történetében Ady kapcsán: „A nemzet nagy költőinek a hivatása, hogy a nemzetet önszemlélethez segítsék, Ady előtt ezt a feladatot utóljára Arany János végezte el.”

Beszéljünk most a nemzet nagy költői helyett a nemzet írástudóiról úgy általában. Ugyan miféle önszemlélethez segítik ma a magyarságot a nyilvánosságban meghatározó írástudóink, s az írástudóknak sem nevezhető újságírók nagyobb része? Ugyan miféle önszemlélet az, amely szerint bűnösök vagyunk, csöndre és örök visszahúzódsra vagyunk ítélve, amely szerint nincs jogunk és lehetőségünk kibeszélni Trianon,

a világháború vagy éppen '56 fájdalmát? Ez utóbbiban jómagam is bűnös vagyok, mert a „szabad” sajtó egykori tagjaként én is cinikusan álltam hozzá néhány, az akasztófa alól megmenekült ember fájdalomához, ezért nem úszhatom meg sem a bocsánatkérést, sem a vezeklést – és nem is szeretném megúszni...

És ugyan miféle önszemlélet az, amely a határokon túlrá szakadt magyarok fájdalma helyett kizárólag a szomszédok érzékenységet tartja szem előtt? Ugyan miféle önszemlélet születhetett az állandó cinizmusból, a kádári múlt mentegetéséből, a gazemberek, hazaárulók és gyávák pozícióban maradásából, az erkölcsi relativizmusból és a véget nem érő önostorozásból?

Tudjuk, miféle.

Hiszen benne élünk.

Krisztus után ezer esztendővel a világ végére készülődött Európa. Sok helyen nem vetettek, nem arattak, parlogon maradtak a földek, s az évszázadok örök váltakozásába görnyedt emberek csöndes vagy jajveszkelő imával várták az utolsó ítéletet.

És Géza fia, Vajk, a keresztességben István, nekilátott államot alapítani.

Nem készülődhetünk kisebb szándékkal a magyar államalapítás és a kereszténység felvételének ezeréves évfordulójához, mint hogy magunk elé tűzzük a kulturális paradigmaváltást. A leszámolatlan az öngyűlölő és az önsajnálmatlan busogó történelemszemlélettel egyaránt. Helyre kell állítanunk a nemzeti hagyományt éppúgy, mint történelmünk megbecsülését. (Mennyire jellemző, hogy egyesek szerint nem kell érettségi vizsgát tenni történelemből!) A millennium közelgő ünnepe soha vissza nem térő alkalmat nyújt arra, hogy piederstálra emeljük a nemzeti büszkeséget, a reményt és a jövőbe vetett hitet. Érvényt kell szereznünk annak a magától értetődő, de mára szinte eltűnt igazságnak, miszerint csak akkor tisztelhetünk másokat, ha mindenekelőtt önmagunkat tiszteljük. De egyetlen nemzet sem tisztelheti magát, ha nem ismeri múltját, és nem büszke arra. Aztán meg ki lehetne büszkébb múltjára, mint éppen mi, akiknek sikerült ezer éven át megmaradnunk a Kárpát-medencében...

Pátosz és egy új reneszánsz – amely visszavezet bennünket önmagunkhoz. Enélkül meg fog ölni minket a korszellem, még akkor is, ha fizikai valónk megmarad. Enélkül ott fog vigyorgni szétszaggatott gyökereink és romokban heverő identitásunk felett a velejéig rohadó média és a világhatalomra törő multinacionális tőke.

És akkor már kétszáz lesz feltenni bármilyen kérdést.

Akkor majd az újságokban fogjuk elolvasni, hogy mennyire jó nekünk.

A SZERZŐ ÍRÓ, ÚJSÁGÍRÓ

Jegyzetek:
1. Leszek Kolakowski: Korunk vidám apokaliptisz (Népszabadság, 1998. január 10.)
2. id. mű.
3. Oswald Spengler: A nyugat alkonya (Európa könyvkiadó, 1994., 2. kötet 139–140. oldal)